

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

**КРИВОРІЗЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
Державного вищого навчального закладу
«Криворізький національний університет»**

**Теорія і практика
формування мовної особистості
в умовах сучасних технологій
навчання і виховання
в загальноосвітніх закладах
та вищій школі**

Збірник наукових праць

Випуск 5

**Кривий Ріг
КПІ ДВНЗ «КНУ»
2012**

семи творчих якостей підсистеми індивідуальних особливостей перебігу психічних процесів (див. табл. 1), що дуже важливо для становлення творчої особистості респондента, діаграму розвитку творчих якостей якого ми представили на рис. 3.

Ми глибоко переконані в тому, що такий підхід учителя-класовода до розв'язання своєї проблеми самоосвіти, який ґрунтується на поєднанні наукового підґрунтя, професійної компетентності і творчої педагогічної діяльності обов'язково сприятиме становленню творчої, інноваційної особистості молодшого школяра.

Література

1. Андреев И.В. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности / Валентин Иванович Андреев. – Казань: Изд-во Казанского университета, 1988 – 228с.
2. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения / Давыдов. – М.: Педагогика, 1986. – 218с.
3. Эльконин Д.Б. Психология младшего школьника / Эльконин. – М.: Знание, 1974 – 42с.
4. Кисільова В.П. Про новий підхід до виявлення умов реалізації навчальних, розвивальних та виховних функцій задач початкового курсу математики / В.П. Кисільова, В.В. Боднар //Славянская педагогическая культура. – 2005. – №4. – С.141-146
5. Максименко С.Д. Загальна психологія: [навчальний посібник] / С.Д.Максименко, В.О.Соловієнко. – К.: МАУП, 2000. – 256с.
6. Програми для середньої загальноосвітньої школи: 1-4 класи. К.: «Початкова школа». – 2006. – 432с. (С. 161-186)
7. Психолог. Тести. Роздатковий матеріал: Виявлення творчих здібностей дітей (тест П. Торренса) / Упоряд. Т. Шаповал, Т. Гончаренко. – К.: Вид. дім «Шкіл. світ»: Вид. Л. Голіцина, 2006. – 128с.
8. Сисоєва С.О. Педагогічна творчість: [Монографія] / Світлана Олександрівна Сисоєва. – Х. – К.: Книжкове видавн. «Каравела», 1998. – 150с.
9. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості вчителя: [навч. посібник] / Світлана Олександрівна Сисоєва. – К.: ІСДОУ, 1994. – 112с.

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

І. Г. Любар

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується глибокими соціально-економічними перетвореннями, коли від людини вимагаються не тільки знання і вміння, а й розвинені особистісні якості, які давали б їй змогу активно долучатися до творчої діяльності. У зв'язку з цим перед освітою постають нові завдання: школа повинна орієнтуватися на створення оптимальних умов для розвитку кожної дитини, спрямовуватися не на заучування, а на формування в учнів здібностей самостійно осмислювати навколишню дійсність.

Згідно з особистісно-орієнтованим підходом до організації навчального процесу в центрі його знаходиться той, хто вчиться. Формування особистості і її становлення відбувається у процесі навчання, коли дотримуються певних умов:

- створення позитивного настрою для навчання;
- відчуття рівного серед рівних;
- забезпечення позитивної атмосфери в колективі для досягнення спільних цілей;
- усвідомлення особистістю цінності колективно зроблених умовиводів;
- можливість вільно висловити свою думку і вислухати свого товариша;
- вчитель не є засобом «похвали і покарання», а другом, порадиником, старшим товаришем.

Головна риса інтерактивного навчання – використання власного досвіду учнями під час розв'язання проблемних питань. Їм надається максимальна свобода розумової діяльності при побудові логічних ланцюгів.

Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної, активної, позитивної взаємодії всіх учнів. Відбувається колективне, групове, індивідуальне навчання, навчання у співпраці. В результаті організації навчальної діяльності у класі створюється атмосфера взаємодії, співробітництва.

Використання сучасних інноваційних технологій, зокрема технології інтерактивного навчання, значною мірою підвищує ефективність навчального процесу, сприяє високому інтелектуальному розвитку учнів, забезпечує оволодіння навичками саморозвитку особистості, можливість думати, творити.

Питання про використання інтерактивних методів навчання в психолого-педагогічній літературі посідають важливе місце, тому що вони відкривають для дітей можливості співпраці, стосунків, пізнання довкілля.

Розробкою елементів інтерактивного навчання займалися Василь Сухомлинський, педагоги-новатори 70-80-х років Віктор Шаталов, Шалва Амопашвілі, Євген Ільїн. На їхніх творчих знахідках ґрунтується теорія і практика розвивального навчання. Тому, коли сучасні зміни в суспільстві спонукають педагогів шукати інновації та впроваджувати їх у навчальний процес. Вчителі повернулися до інтерактивного навчання, удосконалюючи інтерактивну технологію його та адаптуючи до умов сьогодення.

Таким чином, діяльність учня можна визначити складовою частиною взаємовідносин у суспільстві, опосередковано через взаємодію з учителем. Організація такої взаємодії здійснюється через комунікацію. Засобом спілкування вчителя та учня є певні методи і технології.

Ефективність впровадження інтерактивного навчання на уроках природознавства зростає за умови, що вчитель правильно і доцільно

підбирає методи інтерактивного навчання, керуючись анатомо-фізіологічними, психологічними та особистісними рисами учнів четвертих класів, а також планує урок з урахуванням індивідуальних особливостей кожного з учнів, таких як темперамент, розвиток мислення та мовлення, пам'яті, уваги, уяви. У шкільній практиці використовуються різні форми та методи інтерактивного навчання. Досліджуючи питання впровадження інтерактивних методів навчання в початковій школі, ми опиралися на поділ методів на дві великі групи: групові та фронтальні. Взагалі в основі уроків в початковій школі лежить ігрова форма навчання. Інтерактивне навчання дає змогу проводити уроки-ігри, уроки-подорожі, уроки-конференції, що стимулює дітей до навчання. Урок з використанням інтерактивних методів зацікавлює дітей, розвиває та виховує прагнення до знань, до вивчення даного предмета.

Використання інтерактивних методів навчання на уроках природознавства відповідає особистісно-орієнтованому навчанню. Інтерактивне навчання підвищує рівень знань учнів, формує вміння та навички, розвиває комунікативну компетентність, надає можливості спілкування в колективі.

Впровадження інтерактивних форм та методів у практику на уроках природознавства у початкових класах потрібно починати з простих («Мозковий штурм», Коло ідей) та поступово переходити до більш складних («Діалог», «Метод моделювання ситуації» та ін.).

Робота за методом «Мозковий штурм» проводиться поетапно:

1-ий етап (10 хв.): привітання, створення невимушеної атмосфери, взаємного представлення.

2-ий етап (5 хв.): входження в проблемну тему та початок подачі ідей на її вирішення.

3-ій етап (20 хв.): ненав'язливе залучення до участі всіх учасників і записування, навіть незначних, на перший погляд, висловлених думок.

4-ий етап (10 хв.): підведення підсумків – систематизація записаних ідей, визначення логічної ключові моменти у великому обсязі інформації, формування основних положень із заданої теми (наприклад, тема: «Форми земної поверхні України (рівнини, гори, яри)'). Учні самостійно опрацюють, структурують і записують матеріал у формі «шпаргалок».

Працюючи в малій групі, вони розповідають про прочитане один одному, відкрито користуючись своїми «шпаргалками», щоб створити більшу «шпаргалку» і в такий спосіб прийти до створення «шпаргалки» всієї теми.

Інтерактивні методи у поєднанні з класичними методами навчання утворюють ідеальну основу для вивчення природознавства в початковій школі.

Переваги інтерактивного методу навчання полягають у тому, що: за один і той же проміжок часу можна виконати більший обсяг роботи; досягається високої результативності у засвоєнні матеріалу і формуванні

вмінь. Розвивається навчальна діяльність (планування, рефлексія, самоконтроль, взаємоконтроль); формуються мотиви навчання, гуманні стосунки між дітьми; формуються вміння співпрацювати.

Література

1. Байбара Т.М. Методика викладання природознавства в початкових класах: [навчальний посібник] / Байбара Тетяна Миколаївна. – К.: Веселка, 1998. – 334с.
2. Нарочна Л.К. Методика викладання природознавства /Л.К. Нарочна, Г.В. Ковальчук, К.Д. Гончарова. – [2-е вид.]. – К.: Вища школа, 1990. – 305с.
3. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика / О. Пометун, Л.І. Пироженко. – К.: Вид-во А.С.К., 2002. – 136 с

ВИКОРИСТАННЯ ПРОБЛЕМНИХ СИТУАЦІЙ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Л. П. Лисогор, Ю. С. Коцюрба

Найважливішим показником всебічно і гармонійно розвиненої особистості є наявність високого рівня розумових здібностей. Якщо навчання веде до розвитку творчих здібностей, то його можна вважати розвиваючим, тобто таким, при якому вчитель, спираючись на знання закономірностей розвитку мислення, спеціальними педагогічними засобами, веде цілеспрямовану роботу по формуванню розумових здібностей і пізнавальних можливостей своїх учнів.

Основна мета розвивального навчання – включення учнів у творчу діяльність, становлення молодшого школяра як суб'єкта навчального процесу.

Мета проблемного навчання – подолати елементи механічного засвоєння знань у процесі навчання, активізувати розумову діяльність учнів і ознайомити їх з методами наукового пізнання. Поштовхом до продуктивного мислення, направленого на пошуки шляхів розв'язання певних навчальних завдань, які постають перед учнем, постає проблемна ситуація. Засобом створення будь-якої проблемної ситуації у навчальному процесі є навчальні проблеми (проблемні задачі, проблемні завдання, проблемні питання). Створюючи проблемну ситуацію, вчитель зіштовхує учнів з протиріччями. Саме протиріччя, які виникають між пізнавально-практичними завданнями і наявним рівнем теоретичних знань, умінь і навичок молодших школярів є рушійною силою навчального процесу.

На думку В.О. Крутецького, основою навчання повинно бути не запам'ятовування інформації, яку надає вчитель (хоча це також важлива задача), але й активна участь самих учнів у процесі здобуття цієї інформації, їх самостійне мислення, поступове формування здатності самостійно здобувати знання, здатності самонавчатися та самовдосконалюватися [8, с.177]. Тому у процесі навчання необхідно створювати проблемні ситуації, коли учневі доводиться самостійно шукати відповідь на запитання, яке перед ним поставив вчитель.